

„Vrei să afli cum era viața în Corintul antic? Urmărește vreme de o săptămână un libert, treci prin plantații de măslini și pe străzi pietruite, ia în piept dura viață politică a unei cetăți grecești, întâlnește-te cu preotese păgâne și stai de vorbă cu un evreu, pe nume «Paulos», care făcea corturi și îți vei da seama că Ben Witherington a scris cartea aceasta pentru tine. Această scurtă nuvelă, în care găsim imagini și explicații ale obiceiurilor din Corintul antic, oglindește universul scrisorilor lui Pavel către corintieni. Cu rigoare istorică și măiestrie narativă, Witherington evocă slujirea lui Pavel în Corint. Witherington dă viață emoțiilor, mirosurilor, sunetelor și culturii Corintului așa cum le-a cunoscut și apostolul Pavel.”

Michael F. Bird

profesor de teologie și studii biblice, Crossway College, Australia

„Impregnată de cultura locului, această carte ne oferă plăcerea de a descoperi cultura antică și misiunea lui Pavel în Corint. Deși povestirea mi s-a părut încântătoare și interesantă, am descoperit, de asemenea, că se sprijină pe o cercetare atentă cu privire la o mare mulțime de detalii.”

Craig Keener

profesor de Noul Testament, Asbury Theological Seminary

„Această lectură accesibilă, dar foarte captivantă ne oferă o perspectivă imaginară asupra lumii greco-romane din Corint, în care a misionat Pavel. Detaliile vieții de zi cu zi cu care se confrunta Pavel și cei cu care s-a întâlnit el sunt încadrate foarte bine în contextul lor istoric de un savant ce este expert în Noul Testament și în cadrul lui specific. O recomand tuturor celor ce doresc să înțeleagă mediul în care a crescut și a înflorit creștinismul timpuriu.”

Alanna Nobbs

profesor de istorie antică, Macquarie University, Australia

„Această narațiune ficțională dă viață lumii Noului Testament, urmărind viața de zi cu zi a libertului Nicanor, aflat în Corintul antic, relatând întâlnirile sale cu religia, gladiatorii, politica și mișcarea creștină (inclusiv mai multe personaje biblice) care

abia luase ființă. Deși nu rezolvă toate enigmatle corespondenței corintiene, avem de-a face aici cu o prezentare captivantă și informativă a lumii Corintului și a contextului cultural mai larg al Imperiului Roman din primul veac.”

Brandon D. Crowe

profesor de Noul Testament, Westminster Theological Seminary

„Aidoma văii oaselor uscate, care este încă o dată acoperită cu tendoane și carne, Corintul se înalță dintre ruinele ce îl copleșiseră până la vechea sa strălucire, culoare și la intrigi, permițându-i-se să mai trăiască o săptămână din istoria sa. Witherington îmbină cu măiestrie plăcutul cu utilul, prezentându-i cititorului instituțiile sociale, obiceiurile casnice și viața socială a coloniei romane din Corint, relatând o încântătoare poveste ce se concentrează asupra tentativelor unui anumit Erast de a obține o funcție publică și a unui Pavel, care se pregătește pentru procesul său în fața proconsulului roman Galio. Nu am cunoștință de vreo altă introducere în cadrul greco-roman al misiunii lui Pavel, care s-ar putea califica, și ca «lectură de divertisment».”

David A. deSilva

profesor de Noul Testament și limba greacă, Ashland Theological Seminary

O SĂPTĂMÂNĂ ÎN CORINTUL ANTIC

**O SĂPTĂMÂNĂ ÎN
CORINTUL
ANTIC**

Ben Witherington III

Traducere de Alexandru Nădăban

Casa Cărtii, Oradea
2013

Originally published by InterVarsity Press as *A Week in the Life of Corinth* by Ben Witherington III. © 2012 by Ben Witherington III. Translated and printed by permission of InterVarsity Press. P. O. Box 1400, Downers Grove, IL 60515, USA.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

O săptămână în Corintul antic

de Ben Witherington III

Copyright © 2013 Editura Casa Cărții

O. P. 2, C. P. 30,

410670, Oradea

Tel./Fax: 0259-469 057; 0359-800761; 0728-874975

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

WITHERINGTON, BEN

O săptămână în Corintul antic / Ben Witherington III;

trad.: Alexandru Nădăban. - Oradea : Casa Cărții, 2013

ISBN 978-606-8282-72-5

I. Nădăban, Alexandru

292

Traducerea: Alexandru Nădăban

Editarea: Daniel Fărcaș

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Corectura: Timeia Viman

Coperta: Marius Bonce

Cuprins

Răzbunarea lui Poseidon	9
Istmia și jocurile sale	21
Paulos, Priscila și Acuila	31
Casa lui Erast.	41
Dușmănia vrăjmașului.	51
Fierea lui Galio	57
Erast nu-i de găsit	67
Propunerea	73
Procesul lui Paulos	83
Rugăciunile Iuliei. Protecție pentru Nicanor	95
<i>Subura</i> și sabbatul	101
Paulos, Priscila și Erast.	107
<i>Dies solis</i> . Dimineața zilei Soarelui/Fiului	113
După-amiaza zilei Soarelui	121
Sfârșitul zilei	127
Post-scriptum	143
Autorii imaginilor și drepturile de folosire	145

Răzbunarea lui Poseidon

Soarele încălzea aerul rece al acestui sfârșit de iarnă, iar corabia se apropia de portul de pe țărmurile Mării Mediterane, purtat de flux. Prin ceața dimineții, începuse să se zărească acoperișul Acro-Corintului, vechea acropolă unde se găsea templul Afroditei, ce trona semeț peste cetate. Căpitanul tocmai adusese ca jertfă de dimineață o mică pasăre de mare care fusese prinsă la revărsatul zorilor și văzu că sortii îi erau propice. Întreg echipajul se afla pe punte, îndeplinind laolaltă ordinele pe care le scrâșnea căpitanul. Iar călătorii își dădeau silința să se țină la o parte din calea lor.

Nicanor se săturase să mai străbată mările. Sărmanul se simțea ca și când ar fi înghițit jumătate din Marea Adriatică, pe care tocmai o traversase venind de la Roma. Ajunsesse să mănânce doar spre sfârșitul zilei din provizia de pește pe care și-o luase cu el din Roma. Nu îi convenea regimul auster. Pentru munca asta netrebnică, în loc să facă economie, data viitoare își va lua un sclav ce se va ocupa de gătit și spălat.

Nu era de mirare că Erast, fostul lui stăpân, iar acum protector, nu s-a dus să încheie el însuși tranzacția, ci l-a trimis mai bine pe el. În plus, nimeni n-ar trebui să traverseze Adriatica în prima săptămână din *februarius*, nici măcar sclavii eliberați. Era *Dies Lunae*, Ziua Lunii (adică luni), ceea ce l-a făcut să se gândească la efectul lunii asupra fluxului. Nu era prima și fără îndoială nu va

fi nici ultima oară când acționa în calitate de „slujbaş” al lui Erast. Dar data viitoare n-are să uite să ceară ca astfel de treburi să fie îndeplinite în timpul sezonului propice navigării, după jumătatea lunii lui Marte și înainte de sfârșitul anului, când vremea se schimbă. Dar, în ciuda răului de mare, pe fața lui Nicanor se putea citi un zâmbet. Se gândea la cât de bine s-a tocmit pentru încărcătura aceea de marmură de Carrara care era destinată construcției lui Erast. Era un element de importanță strategică din planul lui Erast de a pune mâna pe funcția de *aedilis* din Corint.

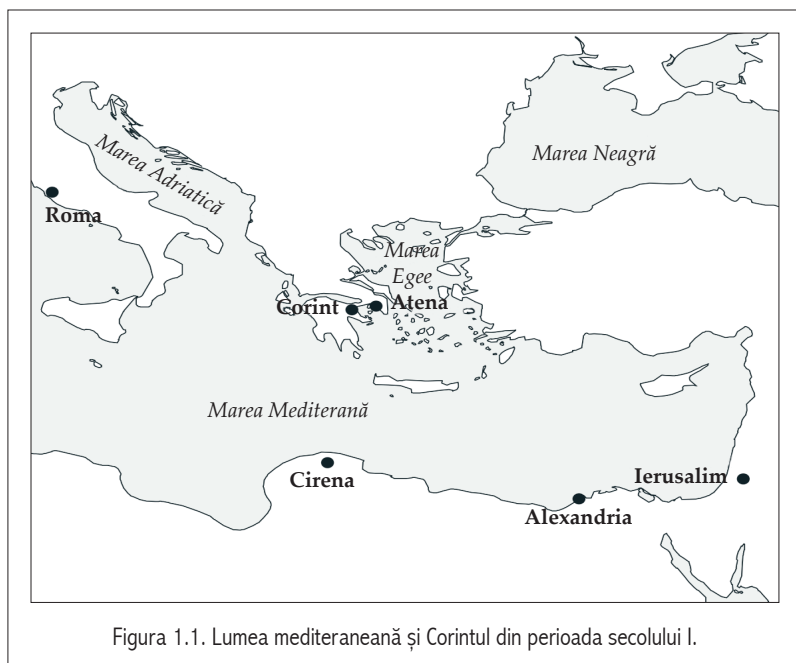

Figura 1.1. Lumea mediteraneană și Corintul din perioada secolului I.

Nicanor nu se putea plânge, pentru că avusese în cele din urmă prilejul să meargă la Roma pentru o perioadă mai îndelungată. Nu mai văzuse în viața lui o cetate atât de mare unde oamenii trăiau de-a dreptul claie peste grămadă, în cartiere numite *subura*. Dar bineînțeles că fusese fascinat de felul în care trăiau oamenii care aparțineau altor rase. De pildă, spre deosebire de greci, romanii se bărbierau și se duceau cu regularitate la bărbier, unde aflau

◆ EXPLICAȚII ◆

Sclavii și manumisiunea

Imperiul Roman nu era doar dependent de munca sclavilor, ci totodată a fost în mare măsură construit prin munca lor. Comerțul cu sclavi era o activitate înfloritoare. S-a estimat că aproape jumătate din populația Romei, Orașul Etern, era formată din sclavi. Acest lucru nu este de mirare, deoarece, cu cât Roma acapara mai multe teritorii, cu atât captura mai mulți prizonieri de diferite vârste din toate straturile societății și aceștia erau transformați în sclavi. În ciuda unor asemănări, nu trebuie să cădem pradă ispitei de a asimila sclavia antică cu sclavia antebelică din America secolului al XIX-lea. Un contrast izbitor îl constituie faptul că unii dintre cei mai învățați și mai inteligenți oameni ai Imperiului Roman și unii dintre cei mai buni afaceriști ai săi erau sclavi.

Ca urmare a așezării sale, Corintul devenise placa turnantă a comerțului cu sclavi, astfel că bogații Corintului puteau să cumpere cei mai buni sclavi. Sclavul era, după definiția lui Aristotel, o proprietate însuflețită, dar fără îndoială o proprietate. Ca atare, sclavii nu aveau niciun fel de drepturi și erau la cheremul și mila stăpânilor lor. Anumite dovezi din vremea lui Pavel indică faptul că au existat încercări de a ameliora puterea absolută a proprietarilor de sclavi în urma unor revolte ale sclavilor, cum a fost cea a lui Spartacus.

Nimeni, nici măcar sclavii care au condus unele revolte, nu a susținut abolirea sclaviei în Imperiu. Sclavii voiau să fie tratați mai bine și mulți dintre ei doreau să fie eliberați, fiind în stare să-și răscumpere libertatea cu ajutorul stăpânilor lor. S-au găsit chiar și inscripții de-ale sclavilor care spun „în ceea ce mă privește, sclavia n-a fost grea” (CIL 13, 7119). Actul juridic prin care un sclav ca Nicanor putea fi eliberat se numea *peculium* și le permitea sclavilor să acumuleze atât proprietăți, cât și bani, dându-le posibilitatea de a plăti manumisiunea. Cu toate acestea, stăpânul sclavului, în acest caz Erast, trebuia să fie de acord cu manumisiunea. Sclavul nu avea nicio altă cale legală de atac în cazul în care stăpânul său refuza cererea sa de punere în libertate. Când Pavel spune în 1 Corinteni 7 că, dacă i se oferă ocazia să se elibereze, sclavul ar trebui să se folosească de ea, el nu se referă la o situație pe care o poate determina sclavul însuși. Este vorba de decizia stăpânului.

o mulțime de bârfe. Așa că, printre noile lucruri pe care le-a aflat Nicanor în zilele petrecute la Roma, a fost că romanii aveau un ritual religios numit *depositio barbae*, în timpul căruia băieților li se tăiau pentru prima dată tullele! Romanii păreau mai religioși și mai puțin sceptici decât mulți greci din patria sa, dar o parte din religia aceea duhnea a superstiție.

◆ EXPLICAȚII ◆

Calendarul roman

În 45 î.H., Iulius Caesar a reglementat calendarul roman adăugând câteva zile, astfel încât lunile să coincidă cu anotimpurile pe care le reprezentau. Caesar a introdus șaiszeci și șapte de zile între noiembrie și decembrie. Astfel, calendarul iulian făcea ca un an să aibă douăsprezece luni, adăugându-se la patru ani încă o zi în luna februarie. Prin urmare, anul iulian avea în medie 365,25 de zile. Calendarul pe care îl folosim azi este calendarul gregorian, deoarece un an tropical (sau solar), care ia în considerare ciclul anotimpurilor, este de fapt cu unsprezece minute mai scurt decât 365,25 zile. Aceste unsprezece minute suplimentare pe an din calendarul iulian au determinat un avans de aproximativ trei zile la fiecare patru secole, în raport cu echinocțiile și anotimpurile anului. Calendarul gregorian, care a fost introdus pentru prima dată în secolul al XVI-lea, a rezolvat această problemă prin excluderea câtorva zile din calendar, pentru a alinia calendarul cu echinocțiul. Ulterior, din calendarul gregorian s-au scăzut trei zile din anii bisecți, o dată la patru secole.

Dar, surprinzător, calendarul iulian a rămas în uz în unele țări, fiind folosit în calitate de calendar civil pe la începutul secolului XX, fiind înlocuit ulterior de calendarul gregorian în aproape toate țările. Biserica Romano-Catolică și bisericile protestante au înlocuit calendarul iulian cu calendarul gregorian, dar Biserica Ortodoxă (cu excepția Estoniei și a Finlandei) încă mai folosește calendarul iulian pentru calcularea datelor sărbătorilor care nu cad într-o anumită dată fixă. Unele biserici ortodoxe au adoptat calendarul iulian revizuit pentru respectarea sărbătorilor ce cad într-o dată fixă, în timp ce altele respectă calendarul iulian. Calendarul iulian mai este încă folosit de berberii din Africa de Nord și pe muntele Athos.

Dar, pe de altă parte, lui Nicanor i-a fost dat să vadă unele lucruri pe care tatăl său, învățător și câteodată filozof, le-ar fi catalogat de rău augur, lucruri care arătau că romanii erau mai puțin avansați decât grecii în materie de morală. Nicanor își amintea că tatăl său i-a cerut să memoreze un discurs despre Roma rostit de un roman, care spunea cam așa:

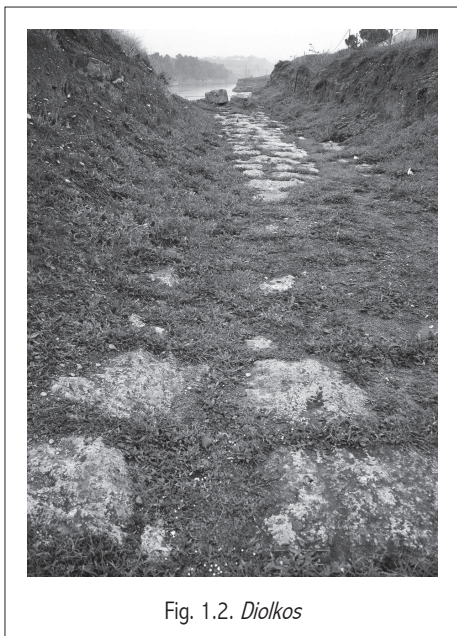

Fig. 1.2. *Diolkos*

specifice cetății noastre, adică entuziasmul pentru circ și pasiunea pentru gladiatori și curse, ne sunt inculcate aproape din pântecul mamei. Se mai poate gândi la ceva mai important o minte preocupată doar cu asemenea lucruri?”¹ Mai mult ca sigur că acolo unde mânca, în *taberna* din Roma, Nicanor a strâns foarte multe dovezi care îi confirmau entuziasmul romanilor pentru asemenea forme josnice de distracție.

Nicanor abia putea zări la orizont *diolkosul*, un drum plin de fâgașe ce pornea din partea apuseană a portului și traversa istmul. Deși de la acea distanță păreau niște furnici, Nicanor își dădu seama că zărea sclipirile spinărilor goale ale sclavilor care trăgeau o mică corabie pe sanie. Traversarea celor două mile ale istmului pe

¹ Acesta este, de fapt, un faimos citat din Tacit, *Dialoguri*, 29, 3–4, scris ceva mai târziu, în secolul I, dar care constituie o lamentare pe care o puteai auzi mereu, de la Augustus încoace, cu privire la degenerarea morală a Romei, evidentă în gustul ei în materie de distracție de la Augustus încoace. În anii '50, Nero a reușit să facă ca aceste distracții să fie acceptate, ba chiar preferate de elita Romei.

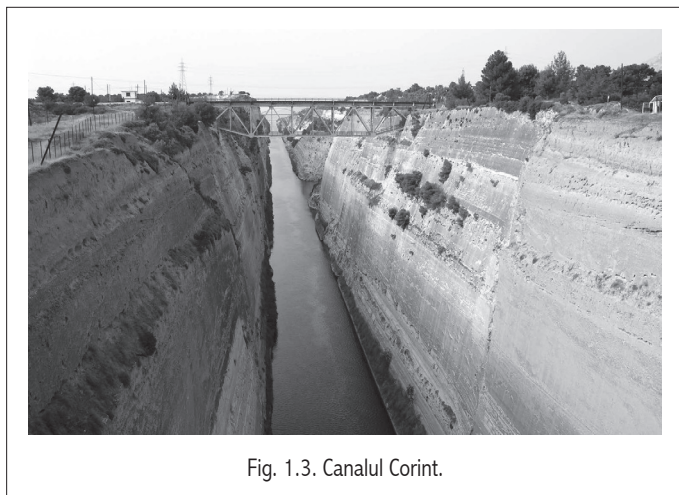

Fig. 1.3. Canalul Corint.

diolkos, pentru a ajunge la Marea Egee, te scutea de înconjurarea întregii Grecii. Era încă în Roma când se zvonise că tânărul împărat Nero avea planuri foarte mari cu Istmia, printre care săparea unui canal de navigație pentru traversarea celor două mile ale istmului. Asta îl va supăra un pic pe Poseidon, fără a-i mai pune la socoteală pe negustorii care făcuseră avere din angajarea echipelor și a săniilor pentru transportarea pe uscat a corăbiilor.

Stând în picioare la prora lui *Romulus și Remus*, o corabie de mărime mijlocie destinată transportului grânelor și care avea cam 50 m, Nicanor se ținea strâns de parâma ce cobora spre punte. Acum putea distinge detaliile templului Afroditei aflat pe imensa acropolă situată deasupra cetății Corintului, o cetate ce devenise centrul provinciei romane Ahaia. Cetatea și-a revenit foarte bine de când fusese distrusă în urmă cu două secole de generalul roman Mummius. Cine ar fi bănuie că soldații romani, care au fost lăsați la vatră și au primit pământ, se vor amesteca aici cu cultura elenistă predominantă? E drept că și-au impus propriul sistem legal, ca măsură de siguranță. Dar acum cu greu îi mai puteai deosebi pe romani de greci. S-au căsătorit aici, se îmbrăcau la fel și au adoptat sărbătorile și obiceiurile culinare

ale grecilor. Deși limba oficială era latina, toată lumea în cetate vorbea greaca.

Nicanor avea doar douăzeci și șapte de ani, dar începuse să câștige bine ca libert al unui om aflat în ascensiune, în Corint: Erast se trăgea dintr-o grecoaică și un centurion roman care fusese demobilizat în Corintul roman, pe vremea domniei lui Augustus. Dar Erast avea un secret pe care nu voia să-l dezvăluie străinilor, pentru că i-ar fi compromis șansa de a deveni edil, funcție care cumula îndatorirea de trezorer al cetății și aceea de supraveghetor al lucrărilor publice. Erast s-a alăturat unei noi secte religioase din oraș, care se întrunea în privat doar în anumite case.

Nicanor, în care firește că Erast avea încredere, fusese de față la una dintre acele întruniri, care i-a lăsat o impresie stranie. Ce fel de religie era aceasta ce se desfășura la adăpostul întinericului într-o casă, fără preoți, templu sau jertfe? În plus, cântecele și prorociile acelea și apoi o vorbire foarte aprinsă într-o limbă pe care n-a mai auzit-o vreodată. Când a auzit-o, l-au trecut fiorii și se întreba dacă nu cumva cei ce participau nu erau

Fig. 1.4. Un sarcofag de piatră din perioada romană, de la Sinope, Turcia. Pe lateral se poate vedea sculptat un port și o corabie destinată transportului mărfurilor.

◆ EXPLICAȚII ◆

Distrugerea și romanizarea Corintului

În 146 î.H., generalul roman Mummius a distrus vechiul oraș Corint, lăsând în picioare doar vechiul templu al lui Apollo. Potrivit cronicilor, femeile și copiii au fost vânduți ca sclavi, iar statuile, picturile și operele de artă au fost confiscate și transportate la Roma. În mare parte Corintul a fost redus la cenușă. Ulterior, a apărut un alt oraș proiectat în principal după planurile romanilor, pentru a servi scopurilor lor juridice și militare. Chiar și așa, cultura și limba maternă dominantă au rămas și pe mai departe cele grecești, datorită faptului că romanii erau depășiți numeric de băștinașii greci. Latina era limba instanțelor judecătorești, a anunțurilor oficiale, dar în rest se folosea greaca. Toată lumea știa limba greacă și mulți vorbeau și latina. Unii evrei din Răsărit știau, de asemenea, ebraica și aramaica.

După distrugerea sa de către generalul Mummius, Corintul a fost în cea mai mare parte nepopulat timp de aproape o sută de ani. Prin 44 î.H., Iulius Caesar a transformat vechiul Corint într-o colonie romană, colonia *Laus Iulia Corinthiensis*. În general, romanii au refolosit ce au găsit deja acolo: când au reconstruit cetatea au folosit vechiul plan grecesc, deși organizarea și planul străzilor era puțin diferit de vechiul oraș. Cetatea în care trăiau Pavel și Erast creștea și se dezvoltă neîncetat de mai bine de un secol. Ca urmare, prin anii '50, orașul, cu cele două porturi și cu aglomerata sa piață de sclavi, a devenit, în mijlocul Mediteranei, epicentrul comerțului orientat atât spre est, cât și spre vest.

Nu ne surprinde că cetățile romane i-au favorizat pe coloniștii romani în materie de proprietate și justiție. Soldații romani erau lăsați la vatră în astfel de colonii (Filipi era o altă colonie romană) și exista o pătură romană dominantă a societății, în fruntea structurii sociale și guvernamentale din Corint. Pavel, care era cetățean roman, la fel ca și Erast, căci altfel nu putea candida la funcția de edil, se bucurau de anumite avantaje naturale și juridice într-o cetate care era colonie romană. Acesta este probabil motivul pentru care acuzațiile liderilor evrei la adresa lui Pavel nu au fost admise de tribunal.

purtați de nebunia atribuită prorociței de la oracolul din Delfi, după ce mesteca frunze sacre.

Desigur că știa că religiile care își aveau obârșia în partea răsăriteană a imperiului erau ciudate. De exemplu cultul egiptean al lui Isis și Serapis și așa-zisele religii ale misterelor. Ce se întâmpla de fapt în spatele ușilor închise și de ce bărbații erau separați de femei în timpul închinării? Și mai era și religia iudeilor. Cum îți poți închipui că există un singur zeu, mai ales când trăiești în ținutul muntelui Olimp? Dar Nicanor trebuia să recunoască faptul că aceste religii păreau chiar normale în comparație cu credința acestei religii răsăritene pe care a acceptat-o Erast. Credința a fost explicată într-o cuvântare pe care a auzit-o în noaptea aceea în casa lui Erast de către Paulos², un bărbat scund și pleșuv, care avea un accent răsăritean ciudat. Vorbea ceva despre un evreu ce a fost răstignit și care ar trebui venerat. Asta nu mai era cu puțință să creadă.

Nicanor trebuia să se hotărască. Celălalt candidat pentru funcția de edil, Marcus Aurelius Aemilianus, îi făcuse o ofertă. La un pahar de vin de Falern³ Marcus i-a spus că l-ar putea ajuta foarte mult să avanseze, dacă i-ar furniza mizerii despre Erast, care i-ar atrage acestuia oprobiul public și l-ar face să piardă alegerile. Era evident că Erast era candidatul mai bine plasat și Aurelius se zbătea să îl ajungă din urmă. Dar Aurelius avea un avantaj foarte mare: era bogat ca regele Cresus și putea cumpăra foarte multe voturi de la cetățenii de rând. Până la alegeri mai era cam o lună, dar lui Nicanor i s-au oferit destui bani încât ar fi putut îndrăzni să înceapă să-și construiască propria sa *villa*, să își dezvolte afacerea, ba poate chiar să se căsătorească cu o femeie de un rang mai înalt din Corint! Era o tentație căreia cei mai mulți dintre foștii sclavi nu i-ar fi putut rezista.

Dar Nicanor era un alt fel de om, un om care avea principii și o anumită etică. Părintele său, Heraklidos fusese *paidagogos*, ba chiar profesor al copiilor unor familii bogate din Atena.

---

² E vorba de apostolul Pavel, numit în această narațiune Paulos (n.ed.).

³ Falern, regiune situată în sudul Italiei (n.tr.).

Înainte ca romanii să fi cucerit Aphrodisias, cetatea sa natală, ca să-l ducă în robie, Heraklidos fusese un foarte cunoscut învățător și filozof stoic. Prețuit pentru cunoștințele sale, înțelepciunea sa și pentru măiestria de a citi și scrie în mai multe limbi, Heraklidos a fost dus în Corint și vândut la piața de sclavi pentru o sumă foarte mare de *denarii* de argint unei familii bogate din Atena⁴.

Negustorii de sclavi își vindeau marfa la licitație, care era supravegheată de edili, care stabileau locul și regulile licitației. Străinii care erau vânduți ca sclavi aveau picioarele albite cu cretă, plătindu-se o taxă de import. Sclavii din Răsărit aveau urechile găurite. De gâtul sclavului de vânzare se atârna un sul. Pe acesta scria numele, naționalitatea, o declarație că nu era bolnav (mai ales de epilepsie) și comentarii referitoare la caracterul său (dacă avea obiceiul să fure, să fugă sau dacă a încercat să se sinucidă). Dacă în primele șase luni se constata că sclavul avea defecte care nu fuseseră trecute în garanție, vânzătorul trebuia să îl ia înapoi sau să plătească pentru pierderile suferite de cumpărător. Sclavul fără garanție trebuia să aibă capul acoperit la licitație. Sclavii deosebit de valoroși (mai ales cei care erau foarte arătoși) erau puși în vânzare în cadrul unor vânzări private, organizate doar pentru cumpărătorii interesați. Deși comerțul în sine avea o reputație rea, el aducea mari profituri. Și, bineînțeles, unii negustori de sclavi vindeau slave pentru activități imorale⁵.

Nicanor păstra vie amintirea acelei zile. Lacrimile șiroiau pe obrajii tatălui său, picurând pe sulul ce-i atârna de gât. Apoi strigătul negustorului de sclavi: „Vândut!” Nicanor a văzut cum fusese târât afară, urcat într-un car și dus spre o destinație necunoscută. Nu poți uita astfel de evenimente traumatice și Nicanor a început să se întrebe de ce voia Erast să devină edil, când asta însemna să prezideze o procedură atât de brutală și inumană. Și așa cum se întâmpla adesea, copiii lui Heraklidos au fost și ei vânduți, dar unei alte familii, aceea a lui Erast. Nicanor a fost luat

---

⁴ În realitate, un astfel de sclav putea costa câteva mii de dolari.

⁵ Vezi mai multe pe acest subiect în articolul despre sclavie la adresa www.classicsunveiled.com, de unde am preluat informația.

de lângă tatăl său când avea doar șapte ani și nu l-a mai văzut până în săptămâna în care a murit. Meditând asupra acestei amintiri dureroase, se întreba de fapt dacă chiar trebuia să-i fie loial lui Erast. Chiar și Nicanor era foarte tentat să se răzbune, să se lase în voia lui Nemesis și să lovească familia care l-a smuls din brațele tatălui său de atâția ani. Cu toate acestea nu trebuia să acționeze în pripă. Era foarte periculos să se arunce în vârtejul răzbunării atât de obișnuită în cultura sa, tocmai acum când începea să își găsească un rost în lume. Va trebui să se gândească bine la toate posibilitățile. Sunetul unei trâmbițe, semnalând că fericita corabie *Romulus și Remus* despica în sfârșit apele portului lăsând în urmă apele agitate ale mării, îl trezi pe Nicanor din contemplație. Pânzele se zbătură cu zgomot și fluturară moi, lipindu-se de catarg. Barca ce remorca corabia făcu ca parâma să se întindă, corabia lunecând în port. Pe când corabia era trasă la chei și amarată, Nicanor rosti în gând o rugă mulțumire către Poseidon pentru călătoria sa fără incidente. Cu toate acestea, stomacul îi amintea că trecuse mai bine de o zi de când nu mâncase aproape nimic.

Soarele palid de iarnă îi încălzea umerii, în vreme ce el șontăcia pe pasarelă, ducându-și sacul de călătorie în care se găseau doar câteva obiecte de strictă necesitate. Ceața se ridica încet de peste dealurile din stânga, acolo unde se găsea drumul spre Corint. Țărmlul era înțesat de *amforae* cu vin care tocmai fuseseră descărcate. Marinarii liberi se îndreptară imediat spre taverna portului. Soldații romani păzeau ghereta celui care încasa taxa de trecere. Un vânzător de haine le oferea tunici și togi curate oamenilor murdari care debarcau. Chiar și prostituatele se învârteau pe-aproape, afișând zâmbetele de rigoare, în speranța unei afaceri matinale.

După gustul sărat al aerului curat al mării, Nicanor fu imediat izbit de duhoarea emanată de țărml și docuri. Nu era putoarea celor ce debarcau de pe corabie, ci mirosul puternic al sudorii de trupuri omeneste, al gunoaielor în putrefacție și al resturilor de bucăți de pește aruncate de la standul pescarului, care descărca

acum o încărcătură proaspătă de pește din mica sa barcă aflată la nici cinci metri depărtare.

La fel de tari și de înțepătoare, dar cu totul diferite erau mirosurile care veneau de la mica piață de mirodenii aflată de partea cealaltă a drumului. Acolo se puteau găsi fel de fel de soiuri de mirt, de tămâie, de uleiuri aromate, de nard și de alte parfumuri. Unii dintre călătorii care tocmai debarcaseră se vor îndrepta spre acest magazin înainte de a lua-o mai departe, spre uscat, știind că nu era timp de pierdut cu baia sau cu igiena, socotind așadar că e mai bine să-și biruie putoarea agățându-și de gât o mică sticluță cu nard sau cu alt parfum. Nardul era foarte scump, cel mai scump dintre parfumuri, dar nu-l mai găseai, pentru că era cumpărat rapid de cei mai bogați dintre bogații locului sau de turiștii ce tocmai debarcaseră. Trebuia să țină minte: încă o altă mică afacere în care ar putea să investească cândva.

Apucând o pâine mică cu câteva măslin și smochine din mâinile unui vânzător ambulant, aflat doar la cincizeci de metri de chei, Nicanor se îndreptă către vilele situate pe dealul dintre vechea cetate a Corintului și Acro-Corint. Pe cer nu se vedea niciun nor și până acum sorții îi erau favorabili. Era doar primul ceas al zilei și afacerile de dimineață erau în toi.

Își dădu seama că deja întârziase aproape o zi și Erast era nerăbdător să afle rezultatul negustoriilor sale, pentru că Erast era un om punctual, care la ora aceea trebuie să fi terminat de rezolvat cozile de sclavi, de „prieteni” și de clienți care se înșiruiău în fața casei sale încă de la revărsatul zorilor. După aceea, își lua calul și verifica viile și plantațiile de măslini. Trebuia să-l prindă înainte să plece. În timp ce Nicanor își înțeți ritmul, înfulecându-și pâinea și cele câteva măslin, pe chipul lui se ivi un zâmbet. Ce bine era din nou pe uscat. Chiar foarte bine. Dar mai avea aproape zece mile de mers de aici până la casa lui Erast și n-ar fi rău să-și vadă de drum.